

Bölüm 4

Çocuklarda İçsel Davranışsal Bozukluklar

Özge ÖNER¹

İÇSEL DAVRANIŞ BOZUKLUĞU NEDİR?

Çocuk, önemli gelişim dönemleri geçirirken değişen çevre koşullarında yaşamaktadır. Çocuğun çevresini aile, kültür, okul, din dil gibi birçok ve faktörün bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Değişkenlerin bir araya gelmesi beraberinde belirli uyum ve davranış problemlerinin meydana gelmesine yol açar. Çocuklarda görülen davranış problemleri ilk süreçte direkt olarak psikiyatrik hastalıklarla ortaya çıkmazlar. Daha çok korku, kıskançlık, rüya ve kâbus, uyku esnasında konuşma, yemek yemede güçlükler gibi durumlar uyum ve gelişme güçlüklerini haber vermektedir (Çetiner ve Sucuoğlu, 2019). Çocuğun sosyal, duygusal ve davranışsal zorluklarında sahip oldukları sıklık oranları ülkeler ve zaman açısından tutarlı bir klinik tablo sunmaktadır. Çocukluk döneminde var olan bu davranış ve uyum problemlerinin ele alınmaması durumunda sosyal, duygusal ve davranışsal yanlarının sahip olduğu sorunlar büyük bir kısmı için yetişkinlik döneminde de devam edecek sorunlar olarak ifade edilir (Doyle, Hegarty ve Owens, 2018).

Araştırmacılar çeşitli rahatsızlıkların içselleştirici ve dışsallaştırıcı faktörler olarak adlandırılmasında ve buna göre ele alınmasında fayda görmektedirler. Belirgin anksiyete, depresif ve somatik semptomları olan bozukluklar genellikle içselleştirme ve dışsallaştırma faktörlerine göre ele alırlar (Achenbach, Ivanova, Rescorla, Turner ve Althoff, 2016). Duygusal ve davranışsal bozukluğa sahip olan çocuklarda içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranışlar gerginliğin daha fazla artmasına yol açabilir. İçselleştirilmiş davranışlar anksiyete, korku-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Hemşirelik Bölümü, ozgeoner@subu.edu.tr

Yapılması gereken ilk işlerden bir diğeri de çocuk ya da ergenin depresyon geçirmekte olduğunu, onun öğretmenlerine bildirmektir. Bunu bilen öğretmenler, çocuğu ya da ergeni destekleyici davranışlarıyla, iyileşmenin hızlanmasına yardımcı olacaklardır. Çocuk ve ergenin benlik saygısı kazanmasında ve olumsuz arkadaşlık ilişkilerini düzeltmesinde, saygısı kazanmasında ve olumsuz arkadaşlık ilişkilerini düzeltmesinde, öğretmenin önemli bir etkisi vardır. Özellikle depresyondaki ergenin, anne babasıyla sarsılmış olan ilişkilerinin kendisinde yarattığı boşluğu, öğretmenleriyle kurduğu olumlu ilişkilerin yardımıyla doldurma olanağı vardır.

Depresyon giderici ilaçlar, çocuk ve ergen depresyonunun tedavisinde de etkili olmaktadır. Yukarıda açıklanan tedavi yöntemleriyle birlikte bu ilaçların da çocuk psikiyatrisi denetiminde kullanılması ve intihar etme olasılığı bulunan çocuk ya da ergenin ulaşamayacağı yerde saklanması gerekmektedir.

Geç kalınmadan tedavisine girilen çocuk ve ergen depresyonları, hızlı bir biçimde iyileştirilebiliyor. Ancak, kimi çocuk ve ergende bu bozukluğun yinelenme olasılığı. Bulduğundan, bunlar, uzun bir süre izlenmelidir. (Bakırcıoğlu, 2020)

KAYNAKLAR

- Achenbach, T., Ivanova, M., Rescorla, L., Turner, L., & Althoff, R. (2016). Internalizing/externalizing problems: Review and recommendations for clinical and research applications. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 55(8), 647-656.
- Açikel, S.B. (2016). *Çocuk ve ergenlerde major depresif bozukluk ile leptin reseptör polimorfizmi ilişkisi*. (Uzmanlık Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Konya.
- APA. (2008, 10 28). *What parents should know about treatment of behavioral and emotional disorders in preschool children*. apa.org: <http://www.apa.org/pubs/info/brochures/kids-meds> adresinden alındı
- Bılaç, E., Uysal, T., & Aydın, C. (2014). Prevalence of anxiety and mood disorders and demographic characteristics of elementary school students. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(3), 171- 180.
- Başar, M., & Özdemir, S. (2015). gözlenen ve davranışsal bozukluğu olan çocuklar için başarıya ilk adım erken müdahale programı uygulamalarından geçirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 176-197.
- Bernaras, E., Jaureguizar, J., & Garaigordobil, M. (2019). Child and adolescent depression: A review of theories, evaluation instruments, prevention programs, and treatments. *Front Psychol*, 10, 1-23.
- Cluett, S., Forness, S., Ramey, S., Ramey, C., Hsu, C., Kavale, K., & Gresham, F. (1998). Consequences of differential diagnostic criteria on identification rates of children with emotional or behavioral disorders. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 6(3), 130-160.
- Connolly, S., & Bernstein, G. (2007). Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 46(2), 267-283.

- Connolly, S., Suarez, L., & Sylvester, C. (2011). Assessment and treatment of anxiety disorders in children and adolescents. *Current Psychiatry Reports*, 13(3), 99-110.
- Çetiner, Ö., & Sucuoğlu, B. (2019). İlkokullarda duygusal ve davranışsal bozukluk riski tarama çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(1), 1-28
- Derya, S. (2020). *Çocuk evlerinde kalmakta olan 12-18 yaş arası ergenlerde algılanan sosyal destek, sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri ile duygusal davranışsal sorunların incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dieleman, G., Huizink, A., Tulen, J., Utens, E., & Tiemeier, H. (2016). Stress reactivity predicts symptom improvement in children with anxiety disorders. *Journal of Affective Disorders*, 196, 190-199.
- Dopheide, J. (2006). Recognizing and treating depression in children and adolescents. *American Journal of Health System Pharmacy*, 63(3), 233-243.
- Doyle, O., Hegarty, M., & Owens, C. (2018). population-based system of parenting support to reduce the prevalence of child social, emotional, and behavioural problems: Difference-in-differences study . *Prevention Science*, 19(6), 772-781.
- Doğan Keskin, A. (2019). *Oyun bağımlılığı müdahale programının ergenlerin oyun bağımlılığı ve oyun motivasyonu ile duygusal davranışsal sorunlarına ve annelerinin düşüncelerine etkisinin incelenmesi*, (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Egger, H., & Angold, A. (2006). Common emotional and behavioral disorders in preschool children: presentation, nosology, and epidemiology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(3-4), 313-337.
- Ehrenreich, M., & Bikel, E. (2012). The development of a transdiagnostic, cognitive behavioral group intervention for childhood anxiety disorders and co-occurring depression symptoms. *Cognit Behav Pract*, 19, 41-55.
- Eray, Ş. (2015). *Ergenlerde algılanan duygu dışavurumunun benlik saygısı ve duygusal davranışsal sorunlarla ilişkisinin değerlendirilmesi*, (Uzmanlık Tezi). Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Bursa.
- Esbjörn, B., Normann, N., Christiansen, B., & Reinholdt, M. (2018). The efficacy of group metacognitive therapy for children (MCT-c) with generalized anxiety disorder: An open trial. *Journal of Anxiety Disorders*, 53, 16-21.
- Fink, G. (2016). Stress, definitions, mechanisms, and effects outlined: Lessons from anxiety. *Handbook of Stress Series*, 1, 3-11.
- Freeman, A. (2017). *Anksiyete bozukluklarında bilişsel davranışçı terapi*. (M. Arık, Çev.) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Freidl, E., Stroeh, O., Elkins, R., Steinberg, E., Albano, A., & Rynn, M. (2017). Assessment and treatment of anxiety among children and adolescents. *FOCUS*, 15(2), 144-156.
- Gür, N. (2019). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde akran zorbalığı ve eşlik eden duygusal davranışsal sorunlar; Bursa ili örnekleme*, (Uzmanlık Tezi). Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Bursa .
- Gedik, Z., Gökkaya, F., & Tekinsav, S. (2018). Kaygılı çocuklara yönelik okul temelli bir bilişsel davranışçı grup terapisi programının etkililiği: Pilot bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), 91-121.
- Gosch, E., Flannery, E., Mauro, C., & Compton, S. (2006). Principles of cognitive-behavioral therapy for anxiety disorders in children. *J Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 20(3), 247-262.
- Green, S., Berkovits, L., & Baker, B. (2015). symptoms and development of anxiety in children with or without intellectual disability. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(1), 137-144.
- İmren, S. (2010). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanılı çocuk ve ergenlerin kar-*

- deşlerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtileri, duygusal davranışsal sorunlar ve psikopatoloji, (Tıpta Uzmanlık Tezi). Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Ünal, H. (2006). *Davranım bozukluğu tanısı alan ilköğretim öğrencilerine okullarda sunulan danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana .
- Irmak, I. A., Murat, D., & Üçok Demir, N. (2016). Ayrılık anksiyetesi bozukluğu ile ilişkili okul reddi; Bir ergen olgu sunumu. *J Conntemp Med* 6(4), 357-360.
- Jansen, M., Bodden, D., Muris, P., van Doorn, M., & Granic, I. (2017). Measuring anxiety in children: The importance of separate mother and father reports. *Child & Youth Care Forum*, 46 (5), 643-659.
- Kaval, O., & Tekinsav Sütçü, S. (2016). Çocuk ve ergenlerde sosyal anksiyete bozukluğunun tedavisinde bilişeldavranışçı grup terapisinin etkililiği: Sistematik bir gözden geçirme. *Pskiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(1), 3-22.
- Kaya, İ. (2017). çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunları anlamada ilk görüşme/ler: Hayali bir danışan üzerinde örnek bir uygulama. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 172-183.
- Kelvin, R. (2016). Depression in children and young people. *Peadiatrics and Child Health*, 26(2), 540-547
- Kendall, P., Compton, S., & Walkup, J. (2010). Clinical characteristics of anxiety disordered youth. *Journal of Anxiety Disord*, 24, 360-365.
- Kerkez, İ. (2018). Oyun ve motor beceri eğitimi sırasında 4 yaş çocuklarda gözlenen davranış bozukluklarının önlenmesinde çarpı stratejisinin etkisi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 54-63.
- Köse, S. (2019). *Çocuklarda aleksitimi, duygusal zeka ve sosyal anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurşun, F. (2021). *Cinsel istismara maruz kalan çocukların algıladıkları stres ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyal hizmet açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kring, A., Johson, S., Davison, G., & Neale, J. (2015). *Anormal Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Leonte, K., Puliafico, A., Na, P., & Rynn, M. (2021). Pharmacotherapy for anxiety disorders in children and adolescents. *UpToDate*, 1-11.
- Lis, A., Zennarco, A., & Mazzeschi, C. (2001). Child and adolescent empirical psychotherapy research a review focused on cognitive-behavioral and psychodynamic-informed psychotherap. *European Psychologist*, 6, 36-64.
- McEwen, B., Eiland, L., Hunter, R., & Miller, M. (2012). Stress and anxiety; Structural plasticity and epigenetic regulation as a consequence of stress. *Neuropharmacology*, 62, 3-12.
- Memiş, T. (2019). *Ebeveynleri boşanmış ve ebeveynlerinden birini kaybetmiş çocuklarda depresyon ve davranışsal sorunlar*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mereno-Ruis, J. (2018). The cerebellum in fear and anxiety-related disorders. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 85(13), 23-32.
- Neil, A., & Christensen, H. (2007). Australian school-based prevention and early intervention programs for anxiety and depression: A systematic review. *Medical Journal of Australia*, 186, 305-308.
- Öngider, N., & Baykara, B. (2015). Anksiyete tanısı almış çocuklar üzerinde bilişsel davranışçı grup terapisinin etkililiği. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 26-37.

- Özakkaş, T. (2014). Anksiyete bozuklukları ve tedavisi. *Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları*, 2, 1-30.
- Patel, D., Feucht, C., Brown, K., & Ramsay, J. (2018). Pharmacological treatment of anxiety disorders in children and adolescents: a review for practitioners. *Translational Pediatr*, 7(1), 23-35.
- Paulus, F., Backes, A., Sander, C., Weber, M., & Gontard, A. (2015). Anxiety disorders and behavioral inhibition in preschool children: A population-based study. *Child Psychiatry & Human Development*, 46, 150-157.
- Pine, D. (2007). Research review: A neuroscience framework for pediatric anxiety disorders. *Journal of Child Psychol Psychiatry*, 48, 631-648.
- Sausser, S., & Waller, R. (2006). A model for music therapy with students with emotional and behavioral disorders. *The Arts in Psychotherapy*, 33(1), 1-10.
- Schoenfeld, N., & Konopasek, D. (2007). Medicine in the classroom: A review of psychiatric medications for students with emotional or behavioral disorders. *Medicine in the Classroom*, 15-22.
- Selye, H. (1975). Confusion and controversy in the stress field. *Journal Human Stress*, 1, 37-44.
- Sophie, L., Karin, D., Arne, P., Rianne, K., & Therese, A. (2017). Prevalence of psychopathology in children of parents with mental illness and/or addiction: An up to date narrative review. *Current Opinion in Psychiatry*, 30(4), 312-317.
- Torun, F. (2017). Depresyon, bilişsel davranışçı terapi eşliğinde kendine yardım kılavuzu. Psikonet Yayınları, İstanbul
- Türker, A. (2021). *Ergenlerde çocukluk çağı travma yaşantıları ve bağlanma stillerinin aldıkları depresyon tanısı şiddetiyle ve aile tutumları ile ilişkisinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkmen, S., Sevinç, İ., Kırılı, Ö., Erkul, I., & Kandemir, T. (2017). Cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının profilleri. *İzmir Dr. Behçet Uz. Çocuk Has. Dergisi*, 7(3), 197-202.
- Uthman, O., & Abdulmalik, J. (2010). Comparative efficacy and acceptability of pharmacotherapeutic agents for anxiety disorders in children and adolescents: a mixed treatment comparison meta-analysis. *Curr Med Res Opin*, 26(53), 1-20.
- Valance, A., & Garralda, E. (2008). Anxiety disorders in children and adolescents. *Psychiatry*, 7(8), 325-330.
- Vaughan, E., Feinn, R., Bernard, S., Brereton, M., & Kaufman, J. (2012). Relationships between child emotional and behavioral symptoms and caregiver strain and parenting stress. *Journal of Family Issues*, 34(4), 534-556.
- Wehry, A., Beesdo-Baum, K., Hennelly, M., Connolly, S., & Strawn, J. (2015). Assessment and treatment of anxiety disorders in children and adolescents. *Current Psychiatry Reports*, 17(7), 52-63.